

Neologisms in children's language and factors influencing their formation

Mokhigul NASIROVA¹

Samarkand State Institute of Foreign Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received November 2024

Received in revised form

10 December 2024

Accepted 25 December 2024

Available online

25 January 2025

Keywords:

neologism,
children's neologisms,
language development,
lexicalization,
playful use of language,
phonology,
cognitive processes,
speech development,
creative thinking,
psychology.

ABSTRACT

The article explores the phenomenon of "children's neologisms," which refers to the new words or phrases created by children during the process of language development and creative thinking. These neologisms arise from various factors, such as the combination of existing words, changes in sounds for easier pronunciation, the creation of new meanings, and the playful use of language. The study emphasizes that children's neologisms are an essential part of their language development, reflecting their understanding of the world and creativity. Moreover, these neologisms have significant implications not only for linguistic development but also for psychological and social communication. The research also examines how these new linguistic forms impact the environment, as these words can spread among family members and affect the phonological structure of the mother tongue.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol3-iss1/S-pp103-107>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Bolalar neologizmi va ularning shakllanish omillari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

neologizm,
bolalar neologizmlari,
til rivojlanishi,
leksiklashtirish, tildan
o'ynoqi foydalanish,
fonologiya,
kognitiv jarayonlar,
nutqiy rivojlanish,
ijodiy fikrlash,
psixologiya.

Mazkur maqola neologizmlar va ularning turli shakllarini o'rganishga bag'ishlangan bo'lib, ayniqsa, "bolalar neologizmlari" tushunchasiga alohida e'tibor qaratadi. Bolalar tomonidan ijodiy fikrlash va nutq rivojlanishi jarayonida yaratilgan yangi so'zlar ramziy belgi sifatida til rivojlanishining muhim qismi hisoblanadi. Maqolada bolalarning neoleksik birliklar yaratish mexanizmlari, bu jarayonning lingvistik, psixologik va nevrologik jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, maqola "leksiklashtirish", "yangi leksiklashuv" va "yangi leksiklashtirish" kabi atamalar orasidagi farqlarni oydinlashtirishga qaratilgan.

¹ Samarkand State Institute of Foreign Languages

Bolalar tomonidan yaratilgan soʻzlarning ota-onalar va atrof-dagilar tiliga taʼsiri, kognitiv murakkabliklar va soʻz boyligi rivojlanishidagi nevrologik omillar tadqiqotning asosiy mavzularini tashkil etadi. Ushbu maqola bolalarning til rivojlanishida ijodiy jarayonlarni chuqurroq tushunishga hamda tilshunoslik va psixologiya sohalarida yangi ilmiy yondashuvlarni kashf etishga xizmat qiladi.

Детские неологизмы и факторы их образования

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

неологизм,
детские неологизмы,
развитие языка,
лексикализация,
игровое использование
языка,
фонетика,
когнитивные процессы,
развитие речи,
творческое мышление,
психология.

Статья посвящена феномену «детских неологизмов», которые представляют собой новые слова или фразы, создаваемые детьми в процессе развития языка и творческого мышления. Эти неологизмы возникают по разным причинам, таким как сочетание существующих слов, изменение звуков для облегчения произношения, создание новых значений и игривое использование языка. Исследование подчеркивает, что детские неологизмы являются важной частью их языкового развития, отражая их понимание мира и креативность. Более того, эти неологизмы имеют значительное значение не только для языкового развития, но и для психологического и социального общения. В исследовании также рассматривается, как эти новые языковые формы влияют на окружающую среду, так как эти слова могут распространяться среди членов семьи и изменять фонологическую структуру родного языка.

Neologizmlar tilshunoslikda soʻz va iboralarning yangi shakllarini aniqlash va oʻrganishga xizmat qiladigan muhim tushunchadir. Neologizmlarning bir necha turlari mavjud boʻlib, ular tilga taʼsir etuvchi turli omillarga qarab tasniflanadi. Ushbu yangi birliklarni oʻrganish jarayonida ularning paydo boʻlish sabablari, koʻrinishlari va ulardan foydalanish holatlari batafsil tahlil qilinadi. Shu bilan birga, neologizmlarning ayrim oʻziga xos turlari tilshunoslarning diqqat markazida boʻlsa-da, “bolalar neologizmlari” mavzusi koʻp hollarda yetarlicha eʼtibor qozonmagan sohalardan biri boʻlib qolmoqda.

“Bolalar neologizmlari” atamasi bolalarning ijodiy fikrlash va til rivojlanishi jarayonida yaratgan yangi soʻzlar yoki iboralarni anglatadi. Ushbu soʻzlar bolalarning nutqiy tajribasi va atrof-muhit bilan boʻlgan muloqotlari natijasida yuzaga keladi. Bunday neologizmlar til rivojlanishining muhim qismi boʻlib, ularning paydo boʻlishiga quyidagi omillar sabab boʻlishi mumkin:

1. **Mavjud soʻzlarni birlashtirish:** Bolalar til oʻrganish jarayonida koʻpincha soʻzlarning qismlarini birlashtirib, oʻziga xos yangi birliklarni hosil qiladilar. Masalan, “qush+oʻyin” soʻzlarini birlashtirib, “qushin” kabi yangi soʻz yaratilishi mumkin.

2. **Tovushlarni oʻzgartirish:** Baʼzi soʻzlar bolalar uchun talaffuz qilishda qiyinchilik tugʻdirishi mumkin. Shu sababli ular soʻzlarning tovushlarini oʻzlari uchun qulayroq shaklga moslashtiradilar. Masalan, “toshbaqa” oʻrniga “toʻbaqa” soʻzini ishlatish mumkin.

3. Yangi ma'nolar yaratish: Bolalar o'zlarining kundalik hayotidan kelib chiqib, mavjud so'zlarga o'zlariga qulay yangi ma'no beradilar. Masalan, "samolyot" so'zi ular uchun faqat havo transporti emas, balki yuqori uchuvchi har qanday narsa sifatida talqin qilinishi mumkin.

4. Tildan o'ynoqi foydalanish: Bolalar muloqot paytida yoki o'yin davomida o'zlari uchun kulgili va noodatiy so'zlar yaratadilar. Bu yangi so'zlar vaziyatga mos ravishda o'yin ob'ektlarini yoki boshqa holatlarni ifodalash uchun ishlatiladi.

Bolalar tomonidan yaratilgan bunday neologizmlar, bir tomondan, ularning atrof-muhitni o'ziga xos tushunishini va ijodkorlik qobiliyatlarini aks ettiradi. Ikkinchi tomondan, bu ularning shaxsiy nutqiy tizimini shakllantirish jarayonida muhim o'rin tutadi. Bolalar neologizmlarini o'rganish, nafaqat til rivojlanishining nozik jihatlarini tushunishga yordam beradi, balki bolalar psixologiyasi va ijtimoiy muloqot jarayonlarini ham yoritadi.

Shunday qilib, bolalar neologizmlarining o'ziga xosligi va ahamiyati nafaqat lingvistik nuqtai nazardan, balki psixologik va pedagogik jihatdan ham e'tiborga loyiqdir. Ularni o'rganish kelajakda til rivojlanishining ko'plab yangi qirralarini kashf qilishga imkon beradi.

Dunyoning barcha tillarida vujudga kelgan yangi so'z va atamalar tilshunoslikdagi yangi yo'nalish, ya'ni neologiyaning paydo bo'lishiga sabab bo'ldi. Neologiya zamonaviy tilshunoslik paradigmasida neologizmlar haqidagi fan sifatida XX asrning ikkinchi yarmida zamonaviy tilshunoslikning til taraqqiyoti jarayonlarini, ayniqsa, tilda paydo bo'layotgan yangi so'zlarni o'rganishga bo'lgan ulkan qiziqishlar tufayli keng tarqaldi. Neologiyaning "leksikologiyaning maxsus nazariy sohasi" sifatida shakllanishiga asos solgan olimlar qatorida A.A. Bragina, V.I. Zobotkina, N.I. Feldman va boshqa mahalliy hamda xorijlik tilshunoslarni kiritishimiz mumkin.

Ozbek olimlari ham neologizmlar boyicha bir qator tadqiqotlar olib borganlar. Bu tadqiqotlar asosan ozbek tilidagi yangi so'zlar va ularning tarjimasiga qaratilgan.

Bolaning til rivojlanishi jarayoni muhim hodisa hisoblanadi. Bu jarayon bolalarning tilning "ijodiy" xususiyatlaridan foydalanishdagi birinchi urinishidir. Ushbu tadqiqotning maqsadi, lingvistik motivatsiyasiga e'tibor qaratib, bolalarning neoleksiklashuvining noyob turlarini o'rganishdir.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalar tomonidan yaratilgan yangi so'zlar ramziy belgilar sifatida shakllanadi va ushbu jarayon nafaqat bolaning o'z nutqiy rivojlanishiga, balki uning yaqin atrofidagi insonlarning, xususan, onasi va boshqa oila a'zolarining tiliga ham ta'sir ko'rsatadi. Bu holatda bolaning o'ziga xos so'zlari atrof-muhitdagi muloqotga singib, ona tilining an'anaviy fonologik qoidalarini vaqtincha buzishi mumkin.

Masalan, bola "mashina" so'zi o'rniga "didid", "konfet" o'rniga "kaka", "ovqat" o'rniga "nyam-nyam" so'zlarini ishlatib, ota-ona va boshqa oila a'zolari bola bilan muloqotda ushbu so'zlarni qabul qilib, ularni o'z nutqida ham ishlatishadi. Bu esa bir guruh insonlar orasida faqat ularga xos yangi so'zlarning shakllanishiga olib keladi. Ushbu jarayon bolalarning tilni o'zlashtirish jarayonida ijodiy yondashuvni qo'llashini va kattalarning tilga moslashish qobiliyatini namoyon etadi.

Bola tomonidan yaratilgan yangi so'zlar murakkab kognitiv jarayonning natijasidir. Tadqiqotlarga ko'ra, kognitiv jihatdan murakkab tushunchalar, odatda, murakkabroq fonologik tuzilishga ega bo'ladi. Shunga qaramay, bolalar bu murakkablikni osonlashtirish uchun o'zlari uchun qulay bo'lgan yangi so'z shakllarini yaratadilar. Ushbu yangi leksik

birliklar, odatda, an'anaviy lingvistik tizimdan farqli tuzilishga ega bo'lib, ular ko'pincha o'zaksiz va hosila morfemalar tarkibida bo'lmaydi. Bu ularning faqat bolaning ijodiy yondashuviga asoslangan ixtiro ekanligini ko'rsatadi.

Masalan, bola tomonidan yaratilgan ba'zi so'zlar fe'l negizi sifatida ishlatilishi mumkin. Bola ushbu so'zlarni boshqa so'zlar bilan birlashtirib, qo'shma fe'llar hosil qilishi mumkin. Masalan, "nyam-nyam"ni "nyam-nyam qilmoq" shaklida ishlatib, ovqatlanishni anglatadigan yangi birlikma yaratiladi. Bu jarayon nafaqat bolaning o'z til tizimini rivojlantirishga, balki uning atrofidagi insonlarning nutqiy amaliyotiga ham ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, ushbu jarayon bolaning fonologik va semantik moslashuvchanligini, shuningdek, til o'rganishdagi ijodiy qobiliyatlarini aks ettiradi. Yangi leksik birliklar orqali bola o'z atrof-muhitini tushunish va unga moslashish jarayonini davom ettiradi. Bunda ota-ona va boshqa yaqinlar tomonidan ushbu yangi so'zlarning qabul qilinishi va ishlatilishi bolaning o'zini tushunilgan his qilishi uchun muhim omil bo'ladi.

Shunday qilib, bola tomonidan yaratilgan yangi so'zlar jarayoni ona tilining qoidalarini vaqtincha buzsa-da, bu bolalarning tilga bo'lgan ijodiy yondashuvi va nutqiy rivojlanishidagi muhim qadam hisoblanadi. Bu hodisa til o'rganish jarayonida insonlarning o'zaro ta'siri qanday qilib yangi lisoniy shakllar yaratilishiga olib kelishi mumkinligini namoyon etadi.

Neologizatsiya (neologizm) – bu lisoniy hodisa bo'lib, unda yangi ma'no (odatda yangi tushuncha) yaratiladi. Bolalar, bemorlar va lingvistik hamjamiyatda neologizatsiyaning mavjud bo'lgan farqlarga qaramay, til psixologiyasi nuqtai nazaridan muhimdir. Bu atama bolalar yoki tergov ostidagi odamlar uchun ham qo'llaniladi, ular o'zlarining tushunchalarini isbotlash maqsadida yangi so'zlar yaratishi mumkin.

Til psixologiyasida muhim tushunchalardan biri bu "leksiklashtirish" atamasidir. Bu atama yangi so'zlar yasalishi jarayonini anglatadi va tilshunoslikda muhim o'ringa ega. Neologizm tushunchasidan tashqari, psixologik tadqiqotlarda "yangi leksiklashuv" va "yangi leksiklashtirish" atamaları ham keng qo'llaniladi. Ushbu maqola ushbu ikki atama o'rtasidagi farqlarni aniqlashga va ularning mazmunini chuqurroq tushunishga qaratilgan.

"Leksiklashtirish" zamonaviy tibbiyotda "noodatiy usullarda yaratilgan yangi, ammo tushunarli so'zlar" sifatida ta'riflanadi. Bu jarayon davomida so'zlarning turli kombinatsiyalari va modifikatsiyalari orqali yangi birliklar, masalan, "birlashma" yoki "hosila" kabi so'zlar yuzaga keladi. Ushbu jarayon nafaqat lingvistik, balki psixologik va nevrologik nuqtai nazardan ham qiziqarli tadqiqot sohasidir.

Global tadqiqotlar ko'rsatadiki, "yangi leksiklashtirish" va "yangi leksiklashuv" atamaları o'rtasidagi farqni aniqlash so'zlashuv tushunchasini to'g'ri ta'riflashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu atamalar bir-biriga yaqin bo'lsa-da, ularning qo'llanilishida nozik farqlar mavjud. Shu sababli, ushbu farqlarni aniqlash orqali tilshunoslik va psixologiya sohalarida yanada chuqurroq ilmiy asoslar yaratish mumkin.

Bolaning so'z boyligini rivojlantirish jarayonida nevrologik omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bolaning nutqi rivojlanishidan oldin, taxminan ikki yoshda, miyaning korteks qismi hali to'liq etuk bo'lmaydi. Bu yoshdan boshlab, bolaning miyasi jadal rivojlanib, 2 yoshdan 12 yoshgacha bo'lgan davrda uning nutqi to'liq shakllana boshlaydi. Shu davrda bolalarning so'z boyligi sezilarli o'sib, taxminan 200 dan 3000 so'zgacha kengayadi. Ayniqsa, bolaning miyasi chap yarim sharidagi tilni boshqaruvchi hududlar 2 yoshdan 5 yoshgacha bo'lgan davrda eng jadal rivojlanishni boshdan kechiradi. Til rivojlanishi keyinchalik ham davom etadi, lekin sekinlashgan sur'atda.

Boshqa tomondan, nevrologiya va asab rivojlanishi nuqtai nazaridan bolalarning yangi soʻzlarni oʻzlashtirishida oʻziga xos qiyinchiliklar kuzatilishi mumkin. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, bolalarda yangi leksik soʻzlarni topish yoki ulardan foydalanishda muammolar boʻlishi mumkin. Ayniqsa, disleksik bolalarda leksiklashuv jarayoni kechikishi va soʻzlarni eslab qolish qiyinchiliklari bilan kechadi. Bu esa ularning nutqiy rivojlanishiga salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkin.

Shunday qilib, leksiklashtirish jarayoni til rivojlanishining murakkab va koʻp qirralarini oʻz ichiga oladi. Ushbu jarayonni oʻrganish, nafaqat lingvistik va psixologik, balki nevrologik jihatdan ham muhim ahamiyatga ega boʻlib, bolalarning til rivojlanishi mexanizmlarini chuqurroq tushunishga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Saidov Y. Oʻzbek adabiy tili tarixi: oʻquv qoʻllanma. – Buxoro: "Sadridin Salim Buxoriy" Durдона nashriyoti, 2019. – 168 b.
2. Попова И. С. "К вопросу использования чужих слов в устнопорождаемой речи" Язык и культура, no. 2 (34), 2016, pp. 77-84.
3. Попова И. С. "Прямая речь и цитирование как способы передачи чужого слова в устнопорождаемой речи" Вестник Иркутского государственного лингвистического университета, no. 3 (7), 2009, pp. 65-69.
4. Chorshanbiyevich, Qurbonov Bobur. "ON THE TRANSLATION OF PERSIAN COMPLEMENTS." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 4.6 (2024): 266-269.
5. Nasirova, Moxigul. "Neologizmlar lugʻatlarining yaratilishi xususida." Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit. 2024.
6. Levchenko, Y. (2010). Neologism in the lexical system of modern English. Munchen, Germany: GRIN Verlag.
7. Nasirova, Moxigul Furkatovna. "COVID 19 PANDEMIYASI DAVRIDA VUJUDGA KELGAN NEOLOGIZMLAR." Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 3.11 (2023): 929-933.
8. Mallinson, C., Childs, B., & Van Herk, G. (2013). Data collection in sociolinguistics: Methods and applications. California, US: Routledge. Mattiello, E. (2018). Analogy in Word-formation. Berlin, Germany: De Gruyter Mouton. Doi:10.1515/9783110551419.
9. Nasirova, Moxigul Furkatovna. "COVID 19 PANDEMIYASI DAVRIDA VUJUDGA KELGAN NEOLOGIZMLAR" Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, vol. 3, no. 11, 2023, pp. 929-933.
10. <https://www.merriam-webster.com/wordplay/mansplaining-definition-history>